

AZELECTIE Op Reis Interview

TEKST: ALEXANDER REEUWIJK / FOTO'S: IRENE DE GROOT EN KIT

Pim Westerkamp

In een eeuw tijd heeft het Koninklijk Instituut voor de Tropen (KIT) zich ontwikkeld van een instelling ter bevordering van de koloniale handel tot een groot onafhankelijk kennisinstituut. Het draagt wereldwijd bij aan armoedebestrijding, duurzame ontwikkeling, verbetering van de gezondheid en cultuurbehoud.

Jubilaris toont de

"Toen het museum in Amsterdam de deuren opende, werd de tentoonstellingsruimte voornamelijk gebruikt om te laten zien wat voor soort producten er uit Zuidoost-Azië gehaald konden worden," vertelt Pim Westerkamp (1958), conservator van het Tropenmuseum.

"Houtsoorten, indigo, koffie en andere importartikelen werden getoond, terwijl slechts een kwart van de ruimte gebruikt werd om iets te vertellen over volkeren die in het gebied leefden en hun cultuur."

In de jaren die volgden maakte het instituut grote ontwikkelingen door. Begin jaren 50 van de vorige eeuw verschoof de focus van de koloniën (Nederlandsche Overzeesche Gewesten) naar het Zuiden in het algemeen. Daar vielen de niet-tropische landen als China en Japan buiten. Indonesië, waar Westerkamp nu 4 jaar conservator van is, vormt tot op de dag van vandaag nog

steeds de basis van de collectie. In de jaren 50 kreeg het instituut het predikaat koninklijk en lag de nadruk niet meer primair op het ondersteunen van de handel, maar op het tonen van de wereld aan de bezoekers.

Ramen naar de tropen

De ramen naar de tropen werden geopend en ook het tijdperk van ontwikkelingssamenwerking brak aan. "Dat is uiteindelijk een van de belangrijkste doelen van het Koninklijk Instituut voor de Tropen," stelt Westerkamp. "Tot op de dag van vandaag gaat het om interculturele en internationale samenwerking en kennisoverdracht."

Het bekendste onderdeel van het KIT is het Tropenmuseum, met jaarlijks ongeveer 160.000 bezoekers en grote tentoonstellingen als **De Goden verzoeken** over rituelen in het hindoeïs-

me, en **Een woud van magische beelden** over bisjpalen in Nieuw-Guinea.

De manier waarop culturen aan het publiek gepresenteerd worden, is de afgelopen jaren ingrijpend veranderd. Tot 5 jaar geleden waren er nog dorpsstraatjes en veel hutjes op de tentoonstellingsvloer te zien. Die zijn er niet meer. Tegenwoordig wordt er getracht naast het bekende, stereotype beeld ook de actuele culturele ontwikkeling vanuit de landen zelf te tonen. Ontwikkeling die soms botst met tradities.

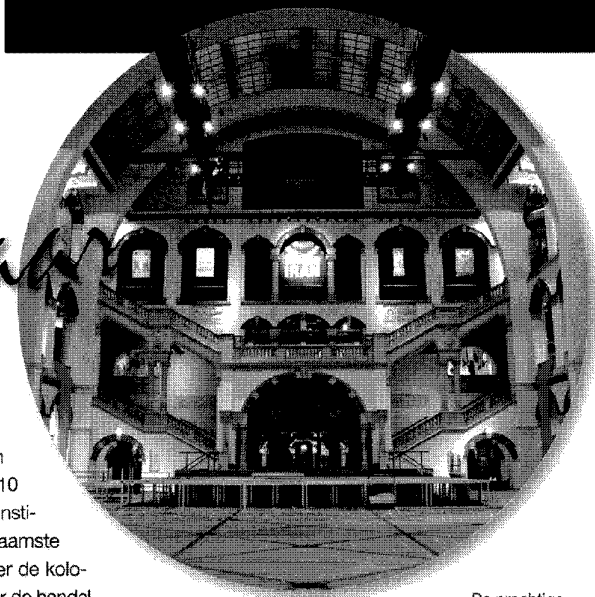
Traditie en vernieuwing

Een goed voorbeeld van het spanningsveld tussen traditie en vernieuwing is de Indonesische kunstenaar Ki Enthus Susmono. Deze poppenspeler combineert de traditionele kunst van het wajangspel met hedendaagse karakters als Osama Bin Laden, George Bush, Batman en

KIT:

100 jaar

Het Koninklijk Instituut voor de Tropen (KIT) in Amsterdam bestaat dit jaar 100 jaar. In 1910 werd de Vereeniging Koloniaal Instituut opgericht, met als voornaamste doel mensen te informeren over de koloniën en hun mogelijkheden voor de handel.

De collectie van het al bestaande koloniaal museum in Haarlem werd aan het instituut toegevoegd en in 1911 werden de eerste plannen voor het huidige gebouw aan de Mauritskade in Amsterdam ontworpen. Het pand, dat in 1926 werd opgeleverd, bood ruimte aan alle activiteiten van het instituut.

Binnenkort zal worden gestart met een grootschalige verbouwing van het 100-jarige KIT en een herinrichting van het Oosterpark, waardoor er meer ruimte voor het Tropentheater en Tropenmuseum komt. Het Tropenmuseum en Tropentheater zijn onderdeel van het Koninklijk Instituut van de Tropen. Een instituut dat betrokken is bij onderwijs, onderzoek, consultancy en draagvlakversterking. Meer informatie: www.kit.nl, www.tropentheater.nl, www.tropenmuseum.nl en www.kitpublishers.nl

De prachtige
Lichtval van het
Tropenmuseum.

◀ Conservator Pim Westerkamp: "Het gaat om interculturele en internationale samenwerking en kennisoverdracht."

actuele wereld

Superman. Westerkamp ontdekte deze wajangspeler bij toeval op het internet. Alleen vergat hij zijn naam te noteren, waardoor hij hem uit het oog verloor. Totdat hij enkele jaren later bij vrienden in Jakarta op visite was. "Na het diner hadden mijn vrienden nog een avondprogramma georganiseerd. Het bleek een optreden van de door mij gezochte poppenspeler," vertelt Westerkamp.

Hij legde contact met Ki Enthus Susmono en schreef een projectplan voor een multimediaal project rondom deze kunstenaar. Het resultaat was **Wayang Superstar** in 2009.

Het hoogtepunt van het project was een optreden van Ki Enthus Susmono in de centrale hal van het Tropenmuseum. Daarnaast werd er een tentoonstelling ingericht met zijn poppen en op *You Tube* werd een interview met hem geplaatst.

Westerkamp: "In eigen land is Ki Enthus Susmono een absolute superster, maar niet onomstreden. Hij is controversieel, omdat hij zich openlijk over politiek uitspreekt en zijn optredens worden soms gekwalificeerd als grof of seksistisch. Maar hij trekt wel duizenden bezoekers per voorstelling. Vandaar dat we deze bijzondere man graag aan het Nederlandse publiek wilden laten zien." Het is niet alleen bij het Nederlandse publiek gebleven. Sinds de inspanningen van Westerkamp is de mondiale populariteit van de poppenspeler enorm toegenomen. De voelbare spanning tussen traditie en vooruitgang is ook te zien in het werk van de bekendste moderne Indonesische kunstenaar van dit moment: Heri Dono. Ook deze kunstenaar gebruikt traditionele elementen en geeft er een eigen visie op, zoals is te zien op de tentoonstelling **de Dono Code**.

Westerkamp benadrukt dat het maken van tentoonstellingen en theatervoorstellingen niet het enige is wat het KIT op het gebied van cultuur doet.

"We doen veel dingen die de mensen niet primair zien, zoals het ondersteunen van universiteiten, bibliotheken en culturele instellingen en het geven van cultuurtrainingen aan Nederlandse organisaties," legt de conservator uit. Zo waren er kortgeleden Indonesische museummedewerkers te gast bij het KIT die bijgeschoold werden op het gebied van collectiebeheer en tentoonstellingsinrichting.

Zelf gaat Pim Westerkamp naar Indonesië om daar colleges museologie te geven. Maar uiteindelijk allemaal met hetzelfde doel: het internationale culturele erfgoed op de meest verantwoorde manier conserveren, uitwisselen en ontsluiten. ■